

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.CİG.0.00.00.05-045.03-95-2010/159/7135

06/02/2010

Konu : Ehliyetin geri alınmasına ilişkin mahkeme kararlarının derhal mi uygulanacağı yoksa bihakkın tahliye tarihinden itibaren mi uygulanacağı

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 15/01/2010 tarihli ve B.03.0.CTE.0.00.14-647.03.01/49/4912 sayılı yazı.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53'üncü maddesinin altıncı fıkrasında geçen "Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesi ile yürürlüğe girer ve süre cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar." ibaresinin özellikle şartlı tahliye ile salıverilen hükümlüler için ehliyetin geri alınmasına ilişkin mahkeme kararında, ehliyetin geri alınması tedbirinin Denetimli Serbestlik Şubesi tarafından derhal mi uygulanacağı yoksa bihakkın tahliye tarihinden itibaren mi uygulanacağı konusunda doğan tereddüt sebebiyle görüş talebini içeren ilgi yazı ve ekleri incelendi.

I- Hukukî Düzenlemeler

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun;

"Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma" kenar başlıklı 53'üncü maddesine göre;

(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin Kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

b) Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan,

c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten,

Yoksun bırakılır.

(2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz.

(3) Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkileri açısından yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz. Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında birinci fıkranın (e) bendinde söz konusu edilen hak yoksunluğunun uygulanmamasına karar verilebilir.

(4) Kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(5) Birinci fıkroda sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde, ayrıca, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının

yasaklanmasına karar verilir. Bu hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla sadece adli para cezasına mahkûmiyet halinde, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Hükümün kesinleşmesiyle icraya konan yasaklama ile ilgili süre, adli para cezasının tamamen infazından itibaren işlemeye başlar.”

b) Anılan maddenin Hükûmet Tasarısının Gerekçesinde;

“İşlediği suç dolayısıyla toplumda kişiye karşı duyulan güven sarsılmaktadır. Bu nedenle, suçlu kişi özellikle güven ilişkisinin varlığını gerekli kılan belli hakların kullanmaktan yoksun bırakılmaktadır. Madde metninde, işlediği suç dolayısıyla kişinin hangi hakları kullanmaktan yoksun bırakılacağı belirlenmiştir.

Ancak, bu hak yoksunluğu süresiz değildir. Cezalandırılmakla güdülen asıl amaç, işlediği suçtan dolayı kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayıp tekrar topluma kazandırılması olduğuna göre, suça bağlı hak yoksunluklarının da belli bir süreyle sınırlandırılması gerekmiştir. Bu nedenle, madde metninde söz konusu hak yoksunluklarının mahkûm olunan cezanın infazı tamamlanincaya kadar devam etmesi öngörülmüştür. Böylece, kişi mahkûm olduğu cezanın infazının gereklerine uygun davranarak bunun tamamlanmasıyla kendisinin tekrar güven duyulan bir kişi olduğu konusunda topluma da bir mesaj vermektedir. Bu bakımdan hak yoksunluklarının en geç cezanın infazının tamamlanması aşamasına kadar devam etmesi, suç ve ceza politikasıyla güdülen amaçlara daha uygun düşmektedir.

Bu sistemde süresiz bir hak yoksunluğu söz konusu olmadığı için, yasaklanmış hakların geri verilmesinden artık söz edilemeyecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasında mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkilerini kullanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, dördüncü fıkra, kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında mahkûm oldukları cezaya bağlı herhangi bir hak yoksunluğunun doğmadığı hüküm altına alınmıştır.

Maddenin beşinci fıkrasında, belli bir hak ve yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen kasıtlı suçlar dolayısıyla mahkûmiyet hâlinde, mahkûm olunan cezanın infazından sonra da etkili olmak üzere bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına ayrıca hükmedilmesi öngörülmüştür. Bu durumda mahkemenin belli bir hak ve yetkiyle ilgili olarak vereceği yasaklama kararı bir güvenlik tedbiri niteliği taşımaktadır.

Altıncı fıkra, belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet hâlinde, yine güvenlik tedbiri olarak, belli bir süre için bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebileceği öngörülmüştür.”

II- Doktrinde İleri Sürülen Görüşler

a) İnfazın Tamamlanması

“İnfazın Tamamlanmasından Anlaşılması Gereken Nedir?

İnfazın tamamlanması tümüyle ceza infaz kurumunda olabileceği gibi, bir kısmı koşullu salıverilme şeklinde de gerçekleşebilir. Bu itibarla, koşullu salıverilme süresi içinde de infaz devam edeceğinden, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma tedbiri bu süre zarfında da uygulanacaktır.” (Doç. Dr. Hakan Hakeri, Ceza Hukuku, Seçkin Yayınevi, Eylül, 2005, Ankara, s. 361)

b) 5237 sayılı Kanun’un 53’üncü Maddesinin Altıncı Fıkrasındaki Sürenin Başlangıcı Konusunda İleri Sürülen Görüşler

“Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girecek ve süre, cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlayacaktır. Çünkü hapis cezasının infazı sırasında hak yoksunluğunun da infazı etkili olmadığı gibi bir anlamı da olmayacaktır. Örneğin cezaevindeyken sürücü belgesinin geri alınması veya meslek ve sanatını icrasının yasaklanması hükümlü üzerinde bir etki yaratmayacaktır. (Sedat Bakıcı, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 1046)

“Belli haklardan yoksunluğun ancak kasıtlı suçlar için söz konusu olabileceğine değinmiştik. İşte yasa koyucu 53/6 daki düzenleme ile bu kurala bir istisna getirmektedir. Buna göre, fail dava konusu suçu;

aa) Belli bir meslek ve sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranma nedeniyle,

bb) Trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranma nedeniyle, İşlediğinde ve sanık hakkında mahkeme tarafından, bu taksirli suçtan dolayı mahkûmiyete karar verildiğinde;

Üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere,

aa) suça konu meslek ve sanatın icrasının yasaklanmasına,

bb) sürücü belgesinin geri alınmasına

Karar verilebilir. Burada karar mahkemenin takdirindedir. Mahkeme dilerse sanık hakkında böyle bir ek yasaklarına kararı vermeyebilir.

Mahkemenin verdiği bu ek yasaklılık süresi aldığı asıl cezanın infazından sonra yürürlüğe girer.

Örneğin; yaptığı hesap hataları sonucunda inşa ettiği yaptığı bir bina yıkılan ve bu nedenle ölüme neden olan mimar hakkında örneğin 5 yıl hapis cezası verildiğinde mahkeme verdiği bu cezanın yanı sıra sanık hakkında örneğin 2 yıl boyunca mimarlık mesleğini icradan yasaklarına kararı verebilir. Bu durumda sanık hakkındaki bu yasaklarına kararı 5 yıllık hapis cezasının infazından sonra başlayacaktır. Zaten sanık hapis cezasının infazı sırasında da bu hakkını kullanmaktan TCK. 53/1 -e maddesi uyarınca yasaklı hale gelmiş olacaktır.

Yine kullandığı araç ile kaza yapan ve ölüme neden olan sürücü sanığın sürücü belgesi bu madde uyarınca belirtilen sürelerle geri alınabilecektir.” (İsmail Malkoç, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, Birinci Cilt, Malkoç Kitabevi, Ankara, 2007, s. 343)

“Örneğin sürücü belgesinin bir yıl geri alınmasını da kapsayan ve bir yıl hapis cezasını içeren hüküm 25.12.2004 tarihinde kesinleşmişse, geri almaya ilişkin hüküm sonuçlarını bu tarihten itibaren doğurmaya başlar, ancak cezanın tamamen infazından itibaren işlemeye başlar. Verilen örnekte 25.12.2004 tarihinde kesinleşen hüküm 15.06.2005 tarihinde infazına başlanmışsa ve hüküm infaz yasasına göre 15.06.2006 tarihinde tamamen infaz edilmiş sayılmışsa bir yıllık geri alma süresi 16.06.2006 tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Bu hükümlerle kanımızca, hükümlünün infazdan kaçması, dolayısıyla herhangi bir avantaj sağlamasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.” (Çetin Arslan, Bahattin Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, 216)

“Yasaklama ve geri alma, hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer. Ve süre cezanın tümüyle infazında itibaren işlemeye başlar. Hapis cezası nedeniyle koşullu salıvermeye kadar bir sıkıntı yoktur. Çünkü mahkûm cezaevindedir. Ancak koşullu salıvermeden sonra ve para cezasında, yine bu hak yoksunluğu vardır ve infaza kadar süre başlamadan geçer. Ancak bu süre infazdan itibaren işlemeye başlayacaktır.” (Mustafa Artuç, Taksirle İnsan Öldürme Suçu, Terazî Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 2, Sayı 9, Mayıs 2007, Seçkin Yayınevi Ankara, s. 93)

“5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca verilecek, belli bir meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına dair kararlara konu olan yasaklama ve geri alma, hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer ve süre (yani belli bir meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınması süresi) cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar.” (Zekeriya Yılmaz, Hak Yoksunlukları ve Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi Kurumu Üzerine Bir İnceleme, Terazî Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 2, Sayı 7, Mart 2007, Seçkin Yayınevi Ankara, s. 93)

c) Yargıtay Kararları

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14/02/2006 tarihli ve 2006/9-13 esas, 2006/16 sayılı kararında;

“765 sayılı Yasanın 20, 25, 31,33, 34 ve 35. maddelerinde düzenlenen hak mahrumiyetleri “Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma” başlığı altında yeni sistemde güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiş olup, esasen güvenlik tedbiri olarak adlandırılan ve mahkûmiyetin yasal sonucu olan bu hak mahrumiyetleri, bu niteliğiyle ek-fer’i ceza niteliğini taşımaktadır. Maddenin 1. fıkrasında beş bent halinde düzenlenen bu yoksunluklar, mahkûmiyetin doğal sonucu olduğundan, kararda gösterilmemiş olsa bile hükümlü açısından kazanılmış hakka konu olamazlar, 1. fıkrada belirtilen hak yoksunlukları esasen 765 sayılı TCY’nın 20. maddesinde düzenlenen hak yoksunlukları ile paralellik arz etmekte ise de, 5237 sayılı TCY’ında hak yoksunlukları kural olarak hapis cezasının

infazı ile sınırlandırılmış, infaz tamamlanmakla, herhangi bir yargı kararına gerek olmaksızın, bu hak yoksunluklarının kendiliğinden ortadan kalkacağı öngörülmüş, bu nedenle yeni sistemde memnu hakların iadesi müessesesine yer verilmemiştir. Kural hak yoksunluklarının infazın tamamlanmasıyla sona ermesi ise de, aynı maddenin 5. fıkrasındaki düzenleme uyarınca, 1. fıkra da sayılan hak ve yetkilerin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlarda, infazın sora ermesinden sonra da, kararda ayrıca hükmedilmesi koşuluyla, hak yoksunluğunun bir süre daha devam etmesi sağlanmıştır. Yine maddenin 3. fıkrası uyarınca mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlü hakkında 1. fıkranın (c) bendinde yer alan kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkilerinin kullanılmasına ilişkin yasaklama hükmü uygulanamayacak, ayrıca cezası ertelenen hükümlü hakkında, 1. fıkranın e bendindeki hak yoksunluğunun uygulanmamasına da karar verilebilecek, ancak kısa süreli hapis cezası ertelenenler ile suçu işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış kişiler hakkında, 1. fıkradaki hak yoksunluğuna hiçbir şekilde karar verilemeyecektir.”

III- Değerlendirme ve Sonuç

Kural olarak, hak yoksunluğu tedbirlerinin süresi cezanın infazının bitmesi ile sona erer. Ancak kanun koyucu bazı hallerde hak yoksunluklarının infazın bitmesinden sonra da uygulanmasını öngörmüştür.

5237 sayılı Kanun’un 53’üncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan düzenleme de bunlardan birisidir.

Bu bakımdan; koşullu olarak tahliyesine karar verilen hükümlünün mahkûmiyet hükmünde diğer cezalarının yanında 5237 sayılı Kanun’un 53’üncü maddesinin altıncı fıkrasında öngörülen sürücü belgesinin geri alınmasına dair kararın koşullu salıverilme tarihinden itibaren değil de mahkûmiyet hükmünde belirtilen cezanın tamamen infaz edilmesinden sonra yerine getirilmesi gerektiği düşünülmekle birlikte, sorunun kanun ve yargı yoluyla çözülmesinin uygun olacağı mütalâa edilmektedir.

Bilgilerine arz ederim.